

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **Ing. A. B.**, bývajúceho v B., zastúpeného JUDr. M. Š., advokátom v B., proti žalovaným **1/ F. s.r.o. "v likvidácii"**, so sídlom vo Z., **2/ D. V.**, bývajúcemu v D., **o ochranu osobnosti s návrhom na priznanie nemajetkovej ujmy v peniazoch**, vedenej na Okresnom súde Bratislava IV pod sp. zn. 8 Coch 12/2002, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 3. apríla 2008 sp. zn. 9 Co 420/2006, takto

r o z h o d o l :

Z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 3. apríla 2008 sp. zn. 9 Co 420/2006 v napadnutej časti, v ktorej bol rozsudok Okresného súdu Bratislava IV z 24. mája 2006 sp. zn. 8 Coch 12/2002 zmenený tak, že žaloba voči žalovanému v 2. rade o zaplatenie náhrady nemajetkovej ujmy vo výške 26 555,16 Eur t.j. 800 000,-- Sk bola zamietnutá a vec mu v rozsahu zrušenia vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Bratislava IV rozsudkom z 24. mája 2006 č.k. 8 Coch 12/2002-333 uložil žalovaným 1/, 2/ povinnosť zdržať sa zásahov do práva žalobcu na ochranu osobnosti, spočívajúcich v rozširovaní, predaji a ďalšom vydaní publikácie autora D. V. s názvom „Počestný A. B.“, a to v akejkoľvek podobe a jazykovej verzii. Žalovanému 1/ uložil povinnosť zaplatiť žalobcovi náhradu nemajetkovej ujmy 150 000,-- Sk, a žalovanému 2/ povinnosť zaplatiť žalobcovi náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 800 000,-- Sk, všetko do 3 dní od právoplatnosti rozsudku. Vo zvyšku súd návrh zamietol. Rozhodnutie odôvodnil tým, že žalobca sa domáhal uloženia povinnosti žalovaným 1/, 2/ zdržať sa zásahov do práva žalobcu na ochranu osobnosti spočívajúcich v akomkoľvek šírení knihy Počestný A. B., nenakladať s autorskými právami k tejto knihe a stiahnuť z obchodnej siete a požičovní všetky výtlačky. Okrem toho sa domáhal náhrady nemajetkovej ujmy voči žalovanému 1/

v sume 2 000 000,-- Sk a voči žalovanému 2/ v sume 5 000 000,-- Sk. Súd na základe vykonaného dokazovania mal za preukázané, že žalovaný 2/ je autorom predmetnej knihy a žalovaný 1/ jej vydavateľom. Rozsudkom Okresného súdu Zvolen z 24. mája 2005 č.k. 4 T 179/2003-262 v spojení s uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici z 13. októbra 2005 sp. zn. 2 To 174/2005 bol žalovaný 2/ právoplatne odsúdený pre trestný čin ohovárania. Vo výroku trestného rozsudku bolo konštatované, že žalovaný 2/ ako autor knihy Počestný A. B. uviedol v knihe nepravdivé údaje, keď žalobcu označil za zlodēja, klamára, podvodníka. Ďalej v knihe uviedol, že žalobca vytuneloval spoločnosť P., antidatумoval dokumenty spoločnosti A., ktorú získal podvodným konaním, naznačil záujem žalobcu na odstránení J. D., s tým, že Ing. A. B. mal v držbe a dokonca obchodoval so zmenkami J. D., pričom na viacerých miestach knižnej publikácie uviedol, že žalobca sa dopustil podplácania, krádeží nehnuteľností, daňových podvodov, podvodov vo výberových konaniach a pri privatizáciách, že financoval rôzne politické strany v Čechách a na Slovensku a taktiež uviedol celý rad ďalších rôznych fabulácií o osobe žalobcu, čím znevážil a ohrozil vážnosť žalobcu, poškodil jeho občiansku česť, rodinné a obchodné vzťahy ako významného bezúhonného podnikateľa a občana. Súd ďalej zistil, že kniha bola preukázateľne zakúpená nezanedbateľným množstvom čitateľov v kníhkupectve a ďalšie osoby ju dostali k dispozícii bezodplatne v Českej republike. Okresný súd Bratislava IV uznesením z 10. októbra 2002 č.k. 8 Coch 9/2002-16 v spojení s uznesením Krajského súdu v Bratislave z 12. novembra 2003 sp. zn. 10 Co 275/2003 uložil žalovaným 1/, 2/ zdržať sa ďalších zásahov do práva žalobcu na ochranu osobnosti, spočívajúcich v rozšírení, predaji a ďalšom vydaní publikácie „Počestný A. B.“ a to v akejkoľvek podobe a jazykovej verzii, nenakladať s autorskými právami publikácie, stiahnuť túto publikáciu z obchodnej siete a z miest určených na vypožičiavanie slovenských diel. Súd dospel k záveru, že vyššie uvedené tvrdenia obsiahnuté v knihe sú spôsobilé privodiť žalobcovi ujmu na jeho osobnostných právach. Vychádzajúc najmä zo skutkového stavu ustáleného v trestnom konaní, z ktorého z úradnej povinnosti vychádzal, mal za to, že predmetné tvrdenia sú tvrdeniami nepravdivými a difamujúceho charakteru, preto žalobe čiastočne vyhovel. Pokiaľ ide o stiahnutie publikácie z obchodnej siete a miest určených na vypožičiavanie slovesných diel uviedol, že splnenie takejto povinnosti by vyžadovalo spolupričinenie tretích subjektov, ktoré nie sú týmto rozhodnutím viazané, takýto výrok by bol preto nevykonateľný. Súd musel návrh v tejto časti vzhľadom na uvedené zamietnuť. Rovnako zamietol návrh aj v časti o uloženie povinnosti nenakladať s autorskými právami k predmetnej knihe ako nedôvodný. Súd ďalej zistil okolnosti, z ktorých je zrejmé, že poskytnutie primeraného zadosťučinenia nemôže efektívne zmierniť

následky zásahu do osobnostných práv, dotknutej osobe treba priznať aj náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch voči oboj žalovaným. Túto sumu určil vo výške 150 000,-- Sk vo vzťahu k žalovanému 1/ a vo výške 800 000,-- Sk vo vzťahu k žalovanému 2/, vo zvyšku návrh zamietol. Zohľadnil pritom podiel žalovaných na vydaní a distribúcii knihy, správanie sa žalovaných po vydaní predbežného opatrenia. Uviedol, že o trovách konania rozhodne samostatným uznesením.

Krajský súd v Bratislave na odvolanie žalovaného 2/ rozsudkom z 3. apríla 2008 sp. zn. 9 Co 420/2006 rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej časti týkajúcej sa povinnosti žalovaného 2/ zdržať sa zásahov do práva žalobcu na ochranu osobnosti spočívajúcich v rozširovaní, v predaji a v ďalšom vydaní publikácie autora D. V. s názvom „Počestný A. B.“ a to v akejkoľvek podobe a jazykovej verzii potvrdil. V napadnutej časti týkajúcej sa povinnosti žalovaného 2/ zaplatiť náhradu nemajetkovej ujmy zmenil rozsudok okresného súdu tak, že návrh zamietol. Rozhodnutie odôvodnil tým, že súd prvého stupňa správne postupoval, keď v zmysle § 135 O.s.p. vychádzal zo skutkového stavu zisteného v trestnom konaní, pretože rozsah viazanosti rozhodnutím o tom, že bol spáchaný trestný čin a kto ho spáchal je daný tým, do akej miery sú znaky skutkovej podstaty trestného činu súčasne okolnosťami významnými pre rozhodnutie súdu v občianskoprávnom konaní. Napriek záveru, že výroky sú spôsobilé privodiť žalobcovi ujmu na jeho osobnostných právach a za tento zásah je žalovaný povinný niesť zodpovednosť, nebolo v danej veci možné priznať žalobcovi náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch. Súd môže priznať náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch iba vtedy, ak je dokazovaním preukázané, že osobná ujma je spojená so zvlášť citeľným znížením a sťažením postavenia žalobcu v kruhu, kde sa pohybuje. Žalobca tvrdil, že v dôsledku zásahu žalovaného 2/ do jeho osobnostných práv bola jeho profesionálna česť a vážnosť úplne spochybnená a hrubým spôsobom poškodená, bol zasiahnutý v postavení podnikateľa a obchodného partnera. Žalobca v tomto smere počas celého súdneho konania zostal len v rovine tvrdenia. Závery súdu prvého stupňa ohľadne priznania nemajetkovej ujmy preto nie je možné brať za dôkazne podložené. Pri úvahách o výške prisudzovanej náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch súd prvého stupňa nepostupoval správne, ak za kritériá, ktorými odôvodnil priznanie nemajetkovej ujmy považoval „rozdielne správanie každého zo žalovaných v súvislosti s vydaním a distribúciou knihy, ako aj rozdielne správanie žalovaných 1/, 2/ po vydaní predbežného opatrenia. Pokiaľ ide o vyjadrenie miery a rozsahu ujmy, treba vychádzať z následnej reakcie, ktorú zásah

vyvolal v rodinnom, pracovnom, spoločenskom a inom prostredí a správanie žalovaných po zásahu do osobnostných práv v príčinnej súvislosti s následkami, ktoré žalobca pociťoval v tomto prostredí. Mieru závažnosti treba zisťovať dokazovaním a posúdiť na základe poznania a vyhodnotenia vyššie spomínanej reakcie. Žalobca teda nepreukázal jednu z podmienok pre úspešné uplatnenie práva, pretože nepreukázal, že došlo k následkom predpokladaným v § 13 Občianskeho zákonníka.

Proti tomuto rozsudku podal žalobca dovolanie v časti výroku, v ktorej bol rozsudok okresného súdu zmenený tak, že žaloba voči žalovanému 2/ o zaplatenie náhrady nemajetkovej ujmy vo výške 26 555,16 Eur (800 000,-- Sk) bola zamietnutá. Navrhol, aby dovolací súd zrušil v napadnutej časti rozsudok krajského súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Prípustnosť dovolania vyvodzoval z § 238 ods. 1 O.s.p. a jeho dôvodnosť z § 241 ods. 2 písm. b/ a c/ O.s.p. V tejto časti považuje rozhodnutie odvolacieho súdu za vecne nesprávne, vydané v rozpore so zákonom. Uviedol, že podľa ustálenej súdnej praxe ide o zníženie dôstojnosti fyzickej osoby jej vážnosti v spoločnosti v značnej miere najmä vtedy, pokiaľ ujmu vzniknutú v osobnostnej sfére fyzická osoba vzhľadom na povahu, intenzitu, opakovanie, trvanie a širší okruh pôsobenia nepriaznivého následku pociťuje a prežíva ako závažnú a rovnako by ju tak pociťoval každý, kto by sa na podobnom mieste a v postavení ocitol ako dotknutá osoba. Z uvedeného vyplýva, že miera intenzity zníženia dôstojnosti a vážnosti fyzickej osoby v spoločnosti, rozhodujúca pre posúdenie dôvodnosti uplatneného nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch závisí predovšetkým od posúdenia oprávnenosti pocitov a prežívania dotknutej osoby. Odvolací súd pri právnom posudzovaní priznaného nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch evidentne neakceptoval názor okresného súdu opierajúci sa nielen o vykonané dôkazy, ale aj ustálenú súdnu prax. Bez akéhokolvek zdôvodnenia svojho nesúhlasu s právnym odôvodnením prvostupňového rozhodnutia len všeobecne skonštatoval, že závery súdu prvého stupňa ohľadom priznania nemajetkovej ujmy nie je možné vziať za dôkazne podložené. Žalobcovi vytkol, že v konaní neunesol dôkazné bremeno potvrdzujúce, že jeho osobná ujma bola spojená so zvlášť citeľným a sťažením postavenia v kruhu, kde sa pohybuje. Nie je zrejmé, prečo odvolací súd teda dokazovanie nedoplnil. Zároveň poukázal na § 213 ods. 2 O.s.p. a uviedol, že odvolací súd napriek tomu, že v tejto časti zmenil prvostupňové rozhodnutie, dokazovanie vôbec nezopakoval.

Žalovaní sa k dovolaniu žalobcu nevyjadrili.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), zastúpený advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.) proti rozhodnutiu, proti ktorému je tento opravný prostriedok prípustný (§ 238 ods. 1 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.), v rozsahu vyplývajúcom z ustanovenia § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je podané opodstatnene.

Podľa ustanovenia § 236 ods. 1 O.s.p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa. Dovolanie je tiež prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej (§ 238 ods. 1 O.s.p.).

V zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci.

Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uplatnenými dôvodmi. Obligatórne (§ 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Dovolacie dôvody pritom neposudzuje len podľa toho, ako ich dovolateľ označil, ale podľa obsahu tohto opravného prostriedku.

Vzhľadom na zákonnú povinnosť (§ 242 ods. 1 druhá veta O.s.p.) skúmať vždy, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní postihnutom niektorou z procesných väd uvedených v § 237 O.s.p., zaoberal sa dovolací súd otázkou, či konanie v tejto veci nie je postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 písm. a/ až g/ O.s.p. (t.j., či v danej veci nejde o prípad nedostatku právomoci súdu, nedostatku spôsobilosti účastníka byť účastníkom konania, nedostatku riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, o prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, prípad nedostatku návrhu na začatie konania tam, kde konanie sa mohlo začať len na takýto návrh, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať, alebo prípad rozhodovania vylúčeným

sudcom či súdom nesprávne obsadeným). Žiadna z týchto vád nebola v dovolaní namietaná a ani nevyšla najavo v dovolacom konaní.

Inou vadou konania, na ktorú musí dovolací súd prihliadnuť aj vtedy, ak nie je v dovolaní namietaná, je procesná vada, ktorá na rozdiel od vád taxatívne vymenovaných v § 237 O.s.p. nezakladá zmätočnosť rozhodnutia. Jej dôsledkom je vecná nesprávnosť, ktorej základom je porušenie procesných ustanovení upravujúcich postup súdu v občianskom súdnom konaní.

Základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky zaručuje, že každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Z ustanovenia čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky vyplýva, že každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov, v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu. Rozsudok musí byť vyhlásený verejne, ale tlač a verejnosť môžu byť vylúčené buď po dobu celého, alebo časti procesu v záujme mravnosti, verejného poriadku alebo národnej bezpečnosti v demokratickej spoločnosti, alebo keď to vyžadujú záujmy maloletých alebo ochrana súkromného života účastníkov, alebo v rozsahu považovanom súdom za úplne nevyhnutný, pokiaľ by, vzhľadom na osobitné okolnosti, verejnosť konania mohla byť na ujmu záujmom spoločnosti.

Podľa § 1 O.s.p. Občiansky súdny poriadok upravuje postup súdu a účastníkov v občianskom súdnom konaní tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov, ako aj výchova na zachovávanie zákonov, na čestné plnenie povinností a na úctu k právam iných osôb.

Právo na súdnu ochranu, okrem Ústavy Slovenskej republiky (čl. 46 ods. 1), Listiny základných práv a slobôd (čl. 36 ods. 1) a Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (čl. 6 ods. 1), zabezpečujú a vykonávajú aj jednotlivé ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku.

Podľa § 211 ods. 2 O.s.p. (znenie účinné do 14. októbra 2008) ak tento zákon neustanovuje inak, pre konanie na odvolacom súde platia primerane ustanovenia o konaní pred súdom prvého stupňa.

Podľa § 122 ods. 1 O.s.p. (znenie účinné do 14. októbra 2008) súd vykonáva dokazovanie na pojednávaní, ak neboli splnené podmienky na vydanie rozhodnutia bez ústneho pojednávania.

Podľa § 125 O.s.p. (znenie účinné do 14. októbra 2008) za dôkaz môžu slúžiť všetky prostriedky, ktorými možno zistiť stav veci, najmä výsluch svedkov, znalecký posudok, správy a vyjadrenia orgánov, fyzických osôb a právnických osôb, listiny, ohliadka a výsluch účastníkov. Pokiaľ nie je spôsob vykonania dôkazu predpísaný, určí ho súd.

Podľa § 220 O.s.p. (znenie účinné do 14. októbra 2008) odvolací súd rozhodnutie súdu prvého stupňa zmení, ak nie sú splnené podmienky na jeho potvrdenie (§ 219), ani na jeho zrušenie (§ 221 ods. 1).

Podľa § 213 ods. 1 O.s.p. (znenie účinné do 14. októbra 2008) odvolací súd je viazaný skutkovým stavom, tak ako ho zistil súd prvého stupňa s výnimkami ustanovenými v odsekoch 2 až 4.

Podľa § 213 ods. 2 O.s.p. (znenie účinné do 14. októbra 2008) ak má odvolací súd za to, že súd prvého stupňa dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam, dokazovanie v potrebnom rozsahu opakuje sám.

Z citovaných zákonných ustanovení vyplýva, že predpokladom toho, aby odvolací súd mohol zmeniť napadnuté rozhodnutie súdu prvého stupňa, ak má za to, že súd prvého stupňa dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam, je opakovanie dokazovania v potrebnom rozsahu odvolacím súdom. Podmienkou zmeny rozhodnutia

v takomto prípade je teda skutočnosť, že odvolací súd sám opakuje v potrebnom rozsahu dokazovanie, na základe ktorého dospeje k skutkovému stavu, odlišnému od skutkového stavu zisteného prvostupňovým súdom, tvoriacemu podklad pre rozhodnutie v danej veci.

Dovolací súd z obsahu spisu zistil, že odvolací súd z dokazovania vykonaného súdom prvého stupňa vyvodil odlišné skutkové a na ich základe aj právne závery, ako súd prvého stupňa, bez toho, aby vo veci zopakoval alebo doplnil dokazovanie.

Ak sa však odvolací súd chcel odchýliť od skutkových zistení súdu prvého stupňa na základe bezprostredne pred ním vykonaných dôkazov, mal dokazovanie v zmysle § 213 ods. 2 O.s.p. sám v potrebnom rozsahu opakovať a zadovážiť si tak rovnocenný podklad pre odlišné hodnotenie dôkazov v zmysle § 132 O.s.p. Len takýto postup je v súlade so zásadou priamosti a ústnosti občianskoprávneho konania. Je neprípustné, aby odvolací súd ku svojim odlišným skutkovým zisteniam, vedúcim k záveru o neopodstatnenosti návrhu a jeho zamietnutiu dospel iba na základe prehodnotenia dôkazov vykonaných súdom prvého stupňa.

Z obsahu zápisnice o pojednávaní pred odvolacím súdom z 3. apríla 2008, na ktorom bolo aj meritórne rozhodnuté, totiž vyplýva, že odvolací súd pojednával v neprítomnosti žalobcu, jeho právneho zástupcu a v neprítomnosti žalovaných. Pojednávania sa zúčastnil len právny zástupca žalovaného 2/. V tejto súvislosti považuje dovolací súd za potrebné uviesť, že podanie správy predsedom senátu alebo povereným členom senátu o doterajšom priebehu konania, ktorá povinnosť vyplýva odvolaciu súdu z ustanovenia § 215 O.s.p., oboznámenie sa s napadnutým rozhodnutím, odvolaním a vyjadrením k nemu ako aj stručné vyjadrenie právneho zástupcu žalovaného 2/ o tom, že sa pridrižiava podaného odvolania nie je v žiadnom prípade zopakovaním dokazovania. Dovolací súd taktiež podotýka, že pokiaľ na priznanie nároku na náhradu nemajetkovej ujmy žalobcovi odvolaciu súdu nepostačovalo dokazovanie súdu prvého stupňa, mal dokazovanie v rozsahu potrebnom pre rozhodnutie vo veci vykonať sám a až na základe toho mohol dospieť k meritórnemu rozhodnutiu vo veci.

Odvolací súd si tak nežadovážil rovnocenný zákonný procesný podklad pre odlišné hodnotenie dôkazov v zmysle § 132 O.s.p., a preto sú jeho skutkové a na ne nadväzujúce právne závery zatiaľ predčasné a dovolaciu súdu neprislúcha v súčasnom štádiu konania oprávnenie na ich hodnotenie.

Z uvedeného vyplýva, že konanie odvolacieho súdu je tak postihnuté vadou, majúcou za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.). K takejto vade bol dovolací súd povinný prihliadnuť, i keď by nebola uplatnená ako dôvod prípustného dovolania (§ 242 ods. 1 druhá veta O.s.p.).

Najvyšší súd Slovenskej republiky preto rozhodnutie odvolacieho súdu v napadnutej časti zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie v zmysle ustanovenia § 243b ods. 1 O.s.p.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znovu aj o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 31. januára 2011

JUDr. Martin Vladik, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová